

УДК 330.341.1:631.11(477)

**ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ***Хахула Б. В., доктор філософії (економіка),**доцент кафедри менеджменту**<https://orcid.org/0000-0003-4286-2381>**Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна***<https://doi.org/10.31073/foodresources2022-19-29>**

Предмет дослідження. Сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. **Мета.** Теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення інноваційної діяльності аграрних підприємств. **Методи.** В процесі проведення досліджень використано загальнонаукові та спеціальні методи економічних досліджень, зокрема: системний підхід, порівняльний, діалектичний та абстрактно-логічний. **Результати.** Проаналізовано економічні проблем розвитку інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. На основі узагальнення доведено, що інновація інтерпретується як результат, оскільки інноваційній діяльності характерна попроцесна складова. Стосовно аграрного сектору концептуальної складової інновації мають стати наступні зміни (у сфері організації діяльності сільськогосподарських підприємств, розробці та удосконаленні продуктів і послуг, створенні та застосуванні нових технологій тощо), результати яких створюють умови для забезпечення продовольчої безпеки, рівня та якості екологічного й соціального благополуччя сільських територій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції та продовольства. Важливим завданням в інноваційному розвитку сільського господарства виділяється популяризація науково-технологічних досягнень та передового досвіду. При цьому необхідно сформулювати умови для розвитку наукової, науково-технічної діяльності й отримання результатів, що забезпечують незалежність та конкурентоспроможність галузі. Як показують проведені дослідження автора, аграрний сектор економіки до ключових інноваційно-активних вписувати рано, оскільки порівняно невелика кількість сільськогосподарських підприємств (переважно, це великі вертикально-інтегровані підприємницькі структури) можуть перенаправити з обігу кошти на інноваційну діяльність. Впровадження та розвиток інновацій в аграрній сфері здійснюються невисокими темпами, що зумовлено ще й галузевою специфікою, насамперед, тривалістю впровадження, розробки й освоєння інновацій та ін. Вважаємо, що для успішного розвитку інноваційних процесів у сільському господарстві необхідне виконання низки умов, що дозволяють підвищити інвестиційну привабливість галузі за допомогою збільшення темпів зростання технічного оновлення, прискорення оборотності капіталу, розвитку відповідної соціальної інфраструктури у сільському господарстві, своєчасної та адресної підтримки з боку владних структур та ін. **Сфера застосування результатів.** Результати дослідження можуть бути використанні при розробці комплексних програм розвитку сільських територій, в частині фінансування заходів регіональної підтримки функціонування суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, технологічне оновлення, сільськогосподарське підприємство, державна підтримка

ECONOMIC PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY
IN AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Bohdan Khakhula, Ph.D., Economics,
Associate Professor of the Department of Management
<https://orcid.org/0000-0003-4286-2381>
Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine

<https://doi.org/10.31073/foodresources2022-19-29>

Subject of research. A set of theoretical, methodical and practical aspects of the innovative activity of agricultural enterprises. **Purpose.** Theoretical and methodological substantiation and development of practical recommendations for improving the innovative activity of agrarian enterprises. **Methods.** In the process of conducting research, general scientific and special methods of economic research were used, in particular: systematic approach, comparative, dialectical and abstract-logical. **Results.** The article is devoted to the consideration of economic problems of the development of innovative activities of agricultural enterprises. On the basis of generalization, it is proved that innovation is interpreted as a result, since innovative activity is characterized by a process component. In relation to the agrarian sector, the conceptual component of innovation should include the following changes (in the sphere of the organization of agricultural enterprises, the development and improvement of products and services, the creation and application of new technologies, etc.), the results of which will create conditions for ensuring food security, the level and quality of the ecological and social well-being of rural territories, increasing the competitiveness of domestic agricultural products and food. An important task in the innovative development of agriculture is the popularization of scientific and technological achievements and best practices. At the same time, it is necessary to form conditions for the development of scientific and technical activities and obtaining results that ensure the independence and competitiveness of the industry. As the author's research shows, it is too early to include the agricultural sector of the economy among the key innovation-active sectors, since a relatively small number of agricultural enterprises (mostly large vertically integrated business structures) can redirect funds from circulation to innovative activities. The introduction and development of innovations in the agricultural sector are carried out at a slow pace, which is also due to the specifics of the industry, first of all, the duration of the introduction, development and mastering of innovations, etc. We believe that for the successful development of innovative processes in agriculture, it is necessary to fulfill a number of conditions that allow to increase the investment attractiveness of the industry by increasing the growth rate of technical renewal, accelerating the turnover of capital, developing the appropriate social infrastructure in agriculture, timely and targeted support from the authorities etc. **Scope of research results.** The results of the study can be used in the development of comprehensive programs for the development of rural areas in terms of financing regional support for the functioning of business entities in the field of agribusiness.

Key words: innovation, innovative activity, technological update, agricultural enterprise, state support

Постановка проблеми Важливими стратегічними напрямками розвитку сільського господарства є науково-дослідний прогрес та інноваційні процеси, що дозволяють вести безперервне оновлення виробництва на основі освоєння досягнень науки та техніки. Варто зазначити, що інноваційний підхід – це систематичний процес якісних змін продукції, засобів праці, предметів праці, технології, організації виробництва та управління ним. Метою цього процесу виступають підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва.

У сучасних умовах розвитку перед менеджерами різного рівня стоять завдання переформатування систем, способів, методів та економічних механізмів управління стійкістю розвитку з погляду інноваційного підходу. Це одна з головних та вирішальних умов виходу з кризи, оскільки активна інноваційна діяльність забезпечує стратегічну стійкість як галузі, так і окремого підприємства. Таким чином, підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності вітчизняних суб'єктів у сфері агробізнесу можливе на основі їх модернізації та реалізації інноваційних перетворень, у тому числі за допомогою переходу до відкритих інноваційних систем. На даний час

вважається, що найбільш правильним шляхом виходу аграрного сектору України з кризового стану є максимальне використання можливостей науково-технічного прогресу та орієнтація реального сектору економіки на інноваційний розвиток.

Актуальність цього напряму не викликає сумнівів, інноваційні підходи активно впроваджуються у різні сфери та галузі вітчизняної економіки. Інноваційна складова виступає тією основою, яка об'єктивно необхідна та важлива для сталого розвитку сільськогосподарського підприємства й галузі в цілому.

Проблеми формування економічних передумов впровадження інновацій в діяльність сільськогосподарських підприємств України висвітлювалося в наукових дослідженнях відомих вітчизняних економістів-аграрників, як то: В. Г. Андрійчук, І. О. Іртищева, Ю. О. Лупенко, П. М. Макаренко, В. Я. Месель-Веселяк, П. М. Музика, П. Т. Саблук, О. В. Скидан, О. В. Ульяновченко, О. Г. Шпикуляк та ін. Проте швидкоплинні зміни зовнішнього середовища функціонування господарств корпоративного сектору аграрної економіки вимагають своєчасного перегляду основних економічних аспектів щодо реалізації інноваційної політики в їх діяльності.

Мета. Теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Матеріали і методи. В процесі проведення досліджень використано загальнонаукові й спеціальні методи економічних досліджень, зокрема: системний підхід, порівняльний, діалектичний та абстрактно-логічний.

Результати. Нині сільське господарство належить до пріоритетів соціально-економічної політики держави. З одного боку, за останні роки спостерігаються позитивні результати, що стали основою його подальшого розвитку, з іншого – розвиток аграрного сектору, зокрема, відбувається за умов складного фінансового та економічного становища.

У сучасних умовах неможливо розвивати аграрний сектор України без використання інновацій. Інноваційна діяльність є необхідністю модернізації сільськогосподарського виробництва, умовою оновлення його матеріально-технічної бази, розвитку ринків агропродовольства, освоєнням передових технологій. З позиції підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції й забезпечення його сталого розвитку в майбутньому гостро постає питання про нарощування наукового потенціалу та впровадження інноваційних рішень.

Прийнято вважати, що першим поняття «інновація» запропонував австрійський учений Й. Шумпетер (1883-1950), яким інновація представлена як «комерціалізація певних нових комбінацій, що ґрунтуються на зміні у розвитку організації». Він виділив п'ять основних видів інновацій: нові товари (створення); нові ринки (освоєння); нові технології (використання); нові джерела сировини (відкриття); нові виробництва (організація) [1].

Пройшло досить багато часу, але поняття «інновація» так і не отримало єдиного чіткого трактування. Йому властиве постійне змістовне наповнення, зумовлене змінами, що відбуваються в економіці. Із впевненістю можна створювати, що інновації присутні зараз не лише у сфері виробництва, а й охоплюють організаційні, фінансові та будь-які інші аспекти, що сприяють функціонуванню певного об'єкта (галузі, підприємства та ін.). Тому продовжує бути досить актуальним питання уточнення понятійного апарату у цій галузі. Розглянемо деякі сучасні підходи визначення згаданого терміну.

Інновацією слід вважати лише ті нововведення, які забезпечують користь (позитивні економічні, соціальні, екологічні чи інші ефекти, а також їх поєднання) [2].

Так, І. В. Бутирська, інтерпретуючи поняття «інновації», припускає можливість інтеграції попроцесного та продуктового підходів. При цьому він зазначає, що «інновація – це кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту» [3].

Разом з тим С. О. Єрмак наголошує, що інновація – це «цілеспрямований, інтенсивний процес отримання нового прикладного результату, що має потенційну, досить близьку в часі, соціально-економічну корисність високої ймовірності» [4].

Цілком логічним можна назвати підхід, у якого інновація інтерпретується як результат, оскільки інноваційній діяльності характерна процесна складова. Стосовно аграрного сектору концептуальної складової інновацій мають стати такі зміни (у сфері організації діяльності сільськогосподарських підприємств, розробці та удосконаленні продуктів та послуг, створенні та застосуванні нових технологій тощо), результати яких створюють умови для забезпечення продовольчої безпеки, рівня та якості екологічного й соціального благополуччя сільських територій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції та продовольства.

Як свідчить аналіз досліджень науковців, можна зустріти поділ факторів, що впливають на інноваційний розвиток аграрного сектору України, на внутрішні та зовнішні. Так, на думку авторів, внутрішні – зумовлені нестачею власних фінансових ресурсів, недостатнім рівнем інноваційного потенціалу безпосередньо самих сільськогосподарських товаровиробників, низьким рівнем попиту на результати науково-технічної діяльності, слабкою комунікативністю в процесі інноваційної діяльності. Зовнішні чинники представлені високою вартістю інновацій, нерозвиненим інституційним механізмом їх створення та впровадження, супутніми економічними ризиками, недостатністю заходів фінансової та інформаційної державної підтримки [5].

За результатами опитувань сільськогосподарських підприємств Київської, Вінницької, Хмельницької областей, домінуючим чинником, який впливає на низькі темпи впровадження інновацій вказується відсутність у достатніх обсягах власних фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання у сфері агробізнесу (20,5%), та висока вартість інноваційних продуктів (15,3%). Вони об'єктивно впливають на інноваційний потенціал безпосередньо самих сільськогосподарських підприємств, знижуючи його. Також, як показали результати опитування, суттєвий вплив виявляють: ймовірність прояву виробничих ризиків (10,3%), недостатній рівень державної підтримки (10,0%) та відсутність кваліфікованого персоналу (5,4%), який належить недостатньому рівню фінансової підтримки, що, на наш погляд, досить спірне. Вищеперелічені фактори, які створюють бар'єри для впровадження та нарощування інновацій, стають визначальними при встановленні цільових показників розвитку сільського господарства.

Логічним, на наш погляд, видається суттєве опрацювання й вагома фінансова державна підтримка та розуміння важливості реалізації інноваційних проєктів. Першочергове завдання держави полягає у створенні умов, спрямованих на формування сприятливого інвестиційного клімату.

Так, результати опитування з позиції очікування бізнесу від державної підтримки інновацій розподілилися наступним чином: домінуючим значенням для бізнесу стали заходи щодо оптимізації нормативно-правового середовища (91%), на фінансову підтримку розраховують 82% опитаних, питання зміцнення наукового й кадрового потенціалу цікавить 64% опитаних та 9% вважають, що необхідна підтримка у подоланні ринкових бар'єрів.

За результатами розгляду видового складу інновацій можна виділити найпоширеніші з них у сільське господарство:

1) технологічні (технологічне переоснащення господарств корпоративного сектору аграрної економіки, впровадження нових технологій);

2) маркетингові (впровадження різних маркетингових інструментів та методів, що сприяють більш ефективному розвитку сільськогосподарських підприємств);

3) організаційні (ефективніша організація всіх управлінських процесів, організація робочих місць та інших).

Найбільшу питому вагу в сільському господарстві, як свідчить проведений аналіз, становлять технологічні інновації, на другому місці знаходяться організаційні і третьому – маркетингові інновації. На підприємства, що здійснювали свою діяльність із застосуванням технологічних інновацій, у середньому за досліджуваний період припадало 2,7%. Маркетингові та організаційні інновації використовували вкрай рідко – відповідно 0,5 та 0,8% підприємств.

Аналізуючи питому вагу сільськогосподарських підприємств, які впроваджують технологічні інновації в аграрній сфері, важливо відзначити чисельну перевагу в організації вирощування однорічних і багаторічних культур. Частка сільськогосподарських підприємств, які здійснювали технологічні інновації в тваринництві, в середньому за аналізований період становила 2,9%, у рослинництві – в середньому 2,8%.

У структурі витрат на технологічні інновації в аграрній сфері найбільша питома вага припадає на придбання машин та обладнання (48,7%) та на наукові дослідження й розробки (27,9%). На інжиніринг у сільськогосподарських організаціях припадає майже 13,5%, на придбання нових технологій, маркетингові дослідження та навчання персоналу – менше 2%. Це зумовлено насамперед високою вартістю вищезгаданих заходів, а інколи і їх елементарною недоступністю. Придбання нових технологій, проведення маркетингових досліджень дуже дорогий захід та не завжди доступний багатьом галузевим суб'єктам. Питання навчання і підготовки персоналу також є ключовими при впровадженні й подальшому використанні інновацій в аграрній сфері.

У рослинництві найбільша частка відводиться технологічним інноваціям, які пов'язані з вирощуванням однорічних культур (52%), у тваринництві – лише 40% відводиться інноваційній складовій. При цьому сільськогосподарські підприємства витрачають більше коштів на розробку та впровадження прогресивних способів і програм селекції тварин, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, моніторинг продуктивності тварин та ін.

Як свідчать результати досліджень, нині більшість сільськогосподарських підприємств Київської області використовують біологічні засоби захисту рослин, що суттєво знижує витрати на придбання пестицидів.

Комп'ютеризація сільськогосподарського виробництва, впровадження енергозберігаючих технологій, оновлення та використання сільськогосподарської техніки слугують основою інноваційної активності аграрного сектору розвинених зарубіжних країн, що, у свою чергу, знижує собівартість виробництва сільськогосподарської продукції та збільшує продуктивність праці [6]. Такі переваги спричиняють і деякі загрози, мінімізація людської участі у сільськогосподарській діяльності може призвести до зростання безробіття. У сільському господарстві зарубіжних країн (США, Бразилія, Китай, Аргентина) активно впроваджуються специфічні датчики, які мають на меті оперативне отримання інформації з полів, безпілотні трактори, літальні апарати, дрони.

Вітчизняне сільське господарство визнає важливість використання передового зарубіжного досвіду. Однак такі можливості продовжують стримувати відносно низький рівень кадрового забезпечення та знань у зазначеному контексті й недостатність або повна відсутність фінансових ресурсів у переважній більшості сільськогосподарських товаровиробників для впровадження технологій.

Важливим завданням в інноваційному розвитку сільського господарства визнана популяризація науково-технологічних досягнень та передового досвіду. При цьому необхідно сформулювати умови для розвитку наукової, науково-технічної діяльності та отримання результатів, що забезпечують незалежність і конкурентоспроможність галузі. Так, на думку вчених, удосконалення науково-технологічної політики у сільському господарстві можливе за допомогою формування сучасних інститутів інноваційного розвитку аграрного сектору, розширення можливостей та збільшення державної

підтримки на розвиток аграрної науки [7]. Підтримуючи думку щодо формування сучасних інститутів інноваційного розвитку сільського господарства, залишається своєчасним питання про створення спеціалізованого Фонду розвитку інновацій в аграрному секторі України. На Фонд повинні бути покладені обов'язки щодо фінансової підтримки інноваційних та інвестиційних проєктів у сфері сільського господарства, у підготовці та реалізації інвестиційно-інноваційних проєктів тощо.

З метою популяризації науково-технологічних досягнень та передового досвіду, вирішенню проблем у згаданому аспекті сприятиме створення інформаційно-консультаційних служб, основне завдання яких полягатиме в активізації інноваційних процесів та трансфері інновацій [8]. Причому відповідальність за адаптацію НДР та НДДКР має бути покладена на регіональні відділення таких служб, які враховують природно-економічні умови [9].

Формування «пакетних» продуктів з метою просування вітчизняних інновацій також стає актуальним у цьому контексті. Йдеться про доцільність додаткових документів з питань технології обробітку сільськогосподарських культур, утримання тварин, зокрема, кормів, пристроїв виробничих приміщень, асортименту агрохімікатів, що рекомендуються, консультаційного обслуговування тощо. [10]. Не виключена можливість введення таких пакетів до системи сільськогосподарського лізингу. Освітні заклади, наукові організації, а також органи державного управління мають стати відповідальними за комплектування вітчизняних інноваційних пакетних рішень.

Як свідчать результати опитувань, найбільший вплив на розвиток сільського господарства матимуть наступні інновації:

1. Інформаційні технології. Так, на думку експертів, цифровізація та впровадження Інтернету стануть основними чинниками впливу на інноваційну складову галузі найближчими роками.

Цифровізація сільського господарства представлена двома складовими: цифровізація процесів державного управління у сфері сільського господарства, зокрема щодо отримання державної підтримки, та цифровізація безпосередньо сільськогосподарського виробництва.

Цифрові технології вплинуть на сам процес сільськогосподарського виробництва, сприятимуть зростанню обсягів виробництва агропродовольства, що, у свою чергу, стане гарантом забезпечення продовольчої безпеки та незалежності сучасної України й підвищення її конкурентоспроможності.

Істотним бар'єром при впровадженні сучасних інноваційних технологій є недостатньо високий рівень платоспроможності виробників сільськогосподарської продукції. Вважаємо, що доцільно продовжувати вдосконалювати систему субсидування в контексті програмно-цілевих методів державної підтримки сільського господарства (субсидування вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності, які розробляють та впроваджують цифрові платформи й програмні продукти в господарствах корпоративного сектору аграрної економіки), розширювати сферу грантового фінансування.

Держава має створювати умови для мотивації приватних структур у вирішенні цього завдання (податкові пільги, надання гарантій, позик, грантів та ін.). Так, у Великій Британії після ухвалення в 2010 році Закону «Про цифрову економіку», було розроблено стратегію цифрової економіки, спрямовану на вирішення завдань цифрової трансформації національної економіки.

Державне фінансування науково-дослідних і конструкторських робіт та надання податкових пільг виступають основними інструментами у розвитку цифрової економіки США. В Австралії роль держави в процесі цифровізації економіки представлена забезпеченням нормативно-правової бази проведення наукових досліджень, нарощуванням масштабів інвестицій у загальнодоступний ширококутний доступ в Інтернет, науку та дослідження.

2. Агробіотехнології. Розвиток цього напрямку забезпечуватиме стабільно зростаючий вплив на розвиток сільського господарства. На нашу думку, основою інноваційних технологій повинні бути геномна селекція, нові біотехнології захисту рослин та забезпечення здоров'я тварин, розвиток синтетичної біології.

3. Роботи та автоматизована техніка й обладнання. Вважаємо, що основними трендами в середньостроковій перспективі (до п'яти років) буде поширення безпілотних літальних апаратів, систем автоматичного управління технікою, в окремих сегментах також роботизованого обладнання.

4. Перехід нових продуктів харчування. Впровадження інновацій, зумовлених зміною ціннісних орієнтацій споживачів (екологічність, безпека асортименту) відбуватиметься під помірним впливом зазначеного фактора.

Впровадження нових систем землеробства (вертикальні, контейнерні ферми та подібні) стримується недоліками використаних рішень, зокрема високими енерговитратами. Подібні моделі можуть істотно змінити галузь овочівництва, подолавши бар'єри підвищення ефективності альтернативної енергетики та технологій.

Як показують проведені дослідження, аграрний сектор економіки до ключових інноваційно-активних вписувати рано, оскільки порівняно невелика кількість сільськогосподарських підприємств (переважно, це великі вертикально-інтегровані підприємницькі структури) можуть перенаправити з обігу кошти на інноваційну діяльність. Впровадження та розвиток інновацій в аграрній сфері здійснюються невисокими темпами, що зумовлено ще й галузевою специфікою, насамперед, тривалістю впровадження, розробки й освоєння інновацій та ін.

У сучасному світі інноваційний розвиток тісно пов'язаний із соціальними, економічними, інституційними й політичними процесами та надає прямий вплив на повсякденну діяльність сільськогосподарських підприємств. Компанії зі світовим ім'ям виділяють ключові інновації, які (за їхніми оцінками) сформуєть сільське господарство майбутнього.

За підсумками 2019 року експерти компанії CLAAS виділили п'ять найперспективніших напрямів, які у найближчі 10-20 років здатні кардинально змінити сільськогосподарське виробництво:

- створення та обробіток стійких до посухи сортів сільськогосподарських культур (через глобальну зміну клімату виникла потреба у посухостійких сортах);

- підвищення врожайності сільськогосподарських культур (згідно з дослідженнями Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), потенціал подальшого зростання врожайності у світовому агропромисловому комплексі становить близько 7-15%);

- поява м'ясопродуктів нетваринного походження (близько 65% орних земель у всьому світі відведено під тваринництво, у зв'язку з цим багато досліджень спрямовано на розробку технологій виробництва продуктів із білками нетваринного походження);

- використання агродронів (у світі приблизно кожне 10-е агропідприємство використовує у своїй діяльності цю технологію. Прогнозується, що в 2021 році в усьому світі працюватиме вже не менше 29 млн дронів);

- розвиток міського сільського господарства (до 2050 року населення Землі збільшиться до 10 млрд осіб, при цьому 70% із них житимуть у містах, що зробить ще більш актуальною проблему забезпеченості городян сільгосппродукцією).

Отже, актуальними напрямками розвитку інновацій в аграрному секторі України правомірно вважати: впровадження та розвиток інформаційних технологій, розробку нових технологій продуктів харчування та систем землеробства, використання сільськогосподарських роботів та автоматизованої техніки й обладнання, вдосконалення агробіотехнологій.

Висновки. Можливості для інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва полягають у наступному: зміцнення наукового і кадрового потенціалу; розвиток сільської інфраструктури для підвищення екологічного й соціального благополуччя населення; підвищення фінансової грамотності сільськогосподарських товаровиробників у контексті впровадження та використання інформаційних технологій; розширення грантової підтримки, що особливо актуально для впровадження інновацій у сфері біологічного і виробничо-технологічного факторів; залучення приватних компаній, які бажають вкладати у науково-дослідні й конструкторські роботи за допомогою надання субсидій та активного податкового стимулювання; використання потенціалу реалізації проєктів, які базуються на основі державно-приватного партнерства; розробка нових та удосконалення чинних механізмів субсидування наукових розробок; надання преференцій комерційним організаціям, які здійснюють наукові розробки за рахунок власних коштів.

Вважаємо, що серед першочергових завдань із модернізації сільського господарства необхідно виділити такі:

- підвищення інвестиційної привабливості галузі приватних інвесторів, зокрема, зарубіжних;
- підвищення темпів технічного переоснащення сільськогосподарських товаровиробників;
- розвиток соціальної інфраструктури у сільській місцевості, що сприяє припливу кваліфікованих кадрів;
- освоєння нових технологічних процесів на інноваційній основі.

Для успішного розвитку інноваційних процесів у сільському господарстві необхідне виконання низки умов, що дозволяють підвищити інвестиційну привабливість галузі за допомогою збільшення темпів зростання технічного оновлення, прискорення оборотності капіталу, розвитку відповідної соціальної інфраструктури у сільському господарстві, своєчасної та адресної підтримки з боку владних структур та ін.

Усі перераховані вище заходи потребують комплексного і системного застосування. Комплексність і системність допоможуть значно швидше та з найменшими витратами досягти позитивних результатів і забезпечити більш динамічний та ефективний інноваційний розвиток сучасних сільськогосподарських підприємств та галузі в цілому.

Бібліографія

1. Буковецька Ю. І. Сучасні підходи до визначення сутності та класифікації інновацій. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2014. Т. 17. № 1. С. 32-37.
2. Марченко О. І., Саєнко Я. П. Огляд підходів до визначення поняття «інновація». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 10 (2). С. 17-21.
3. Бутирська І. В. Еволюція теоретичних підходів до управління інноваціями. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2018. Вип. 1-2. С. 172-178.
4. Єрмак С. О. Дослідження економічного змісту поняття «інновація» Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 8. С. 42-46.
5. Дячков Д. В., Простак О. С., Тенянюк А. О. Напрями підвищення ефективності управління інноваціями у сільськогосподарських підприємствах. Економічний форум. 2019. № 4. С. 122-129.
6. Полегенька М. А. Етимологія терміну «інновації» як економічної категорії. Агросвіт. 2016. № 21. С. 57-61
7. Донець О. Інновація та її особливості в аграрному секторі економіки України. Економічний аналіз. 2013. Т. 12 (1). С. 92-97.
8. Дейнеко Л. В., Іртищева І. О. Формування моделі інноваційного розвитку агропродовольчої сфери: національні інтереси і регіональні особливості. Збірник наукових праць. Економічні науки. Чернівці: Книжки XII, 2010. Вип. 6. С. 141-148.
9. Сербина Г. М. Інституціональне забезпечення функціонування національної інноваційної системи. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 6. С. 23-28.

10. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи: моногр. Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін. Київ: ННЦ ІАЕ. 2014. 516 с.

References

1. Bukovetska, Yu. I. (2014). Suchasni pidkhody do vyznachennya sutnosti ta klasyfikatsiyi innovacij [Modern approaches to defining the essence and classification of innovations]. Economic analysis: coll. of science works [Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. pracz]. 17. № 1. P. 32-37. [in Ukrainian].
2. Marchenko, O. I., Saienko, Ya. P. (2016). Ohliad pidkhodiv do vyznachennia poniattia «innovatsiia» [Review of approaches to defining the concept of "innovation"]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. [Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy]. Vol. 10 (2). P. 17-21. [in Ukrainian].
3. Butyrska, I. V. (2018). Evoliutsiia teoretychnykh pidkhodiv do upravlinnia innovatsiiami [Evolution of theoretical approaches to innovation management] Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky [Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute. Economic sciences]. Vol. 1-2. P. 172-178. [in Ukrainian].
4. Yermak, S. O. (2017). Doslidzhennia ekonomichnoho zmistu poniattia «innovatsiia» [Research of the economic meaning of the concept of "innovation"]. Ekonomika. Finansy. Pravo. [Economics. Finances. Right]. 8. P. 42-46. [in Ukrainian].
5. Dyachkov, D. V., Prostack, O. S., Tenyanko, A. O. (2019). Napriamy pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia innovatsiiami u silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Directions for improving the efficiency of innovation management in agricultural enterprises]. Ekonomichnyi forum [Economic Forum]. 4. P. 122-129. [in Ukrainian].
6. Polegenka, M. A. (2016). Etymologiya terminu «innovatsiia» yak ekonomichnoyi kategoriyi [Etymology of the term "innovation" as an economic category]. Agrosvit [Agroworld]. 21. P. 57-61 [in Ukrainian].
7. Donets, O. (2013). Innovatsiia ta yii osoblyvosti v aharnomu sektori ekonomiky Ukrainy [Innovation and its features in the agrarian sector of the economy of Ukraine]. Ekonomichnyi analiz [Economic analysis]. 12 (1). P. 92-97. [in Ukrainian].
8. Deineko, L. V., Irtyshcheva, I. O. (2010). Formuvannia modeli innovatsiinoho rozvytku ahroprodovolchoi sfery: natsionalni interesy i rehionalni osoblyvosti [Formation of a model of innovative development of the agri-food sector: national interests and regional features]. Zbirnyk naukovykh prats. Ekonomichni nauky. [Collection of scientific papers. Economic sciences]. 6. P. 141-148. [in Ukrainian].
9. Serbyna, G. M. (2010). Instytucionalne zabezpechennia funkcionuvannia nacionalnoyi innovatsiinoi systemy [Institutional support for the functioning of the national innovation system]. Investytsiyi: praktyka ta dosvid [Investments: practice and experience]. 6. P. 23-28. [in Ukrainian].
10. Lupenko, Yu. O., Malik, M. Y., Shpykuliak, O. H. (2014). Innovatsiine zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy: problemy ta perspektyvy: monohr. [Innovative support for the development of agriculture in Ukraine: problems and prospects: monogr]. 516 p. [in Ukrainian].